

HUASTUANİFT MANİHAİST UYGURLARIN TÖVBE DUASI

Betül Özbay (2014), *Huastuanift – Manihaist Uygurların Tövbe Duası*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 256 s.

Suna ESEN*

Gazi Türkiyat, Güz 2014/15: 228-229

Yapılan arkeolojik kazılarda ve araştırmalarda Uygurca metinlerin bulunması ile bu metinler bilim dünyasında tanıtılmaya başlanmıştır. Uygur metinlerinin ilk yayımı Karl Müller'in "Uigurica" adlı dizisidir. Bu dizinin yanında Albert von Le Coq da "Türkische Manichaica Aus Chotscho" adlı dizisinde Hoça ve çevresinde bulunan Manihaist Uygur metinlerini değerlendirmiştir. Sonrasında ise, Willy Bang ve Annemarie von Gabain'in başlattığı, Reşit Rahmeti Arat'ın da katıldığı "Türkische Turfan-Texte" dizisi yayımlanmıştır. "Berliner Turfantexte" dizisi de önemli yayınlardan biri olmuştur.

Bu kitapta da Uygur döneminden kalan, "Huastuanift" adlı Uygurların tövbe duası ele alınmıştır. Huastuanift, Stein tarafından Turfan bölgesinde bulunmuştur. Eser üzerine ilk çalışmayı Radloff yapmıştır. Türkiye'de ilk Türkçe çevirisi ise 1941 yılında Süleyman Himran tarafından yapılmıştır (Dr. Stein's Turkish Khuastuanift from Tun-Huang). Daha sonra Türkiye'de Huastuanift ile ilgili Betül Özbay'ın lisans tezine kadar metin neşri düzeyinde kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Elinizdeki çalışma Betül Özbay'ın bu lisans tezini geliştirmesiyle oluşmuştur.

Kitabın başında; Sunuş, Önsöz, Kısaltmalar bölümleri bulunmaktadır. Bu kısımların hemen ardından "Giriş" bölümü başlamış ve söz konusu bölüm Uygurlarla ilgili bilgilerin verilmesiyle devam ettirilmiştir. Eser oluşturulurken, Londra, Berlin, St. Petersburg nüshalarından yararlanılsa da; Londra nüshası esas alınmıştır.

"Giriş" bölümünde, Huastuanift ile ilgili genel bilgilere de yer verilmiş ve üç nüsha kısaca karşılaştırılmıştır. Diğer bölümlere geçmeden önce ise, Uygur ve Mani alfabeleri gösterilmiştir. "Uygurlar" başlığı altında Uygurlar ve tarihleri konu edilmiş; Uygur hükümdarlarından, Tang Hanlığı ile ilişkilerden ve Böğü Kağan'ın Mani dini ile nasıl tanıştığından bahsedilmiştir. "Böğü Kağan'ın Manihaizmi Kabul Edişi" başlığı altında ise onun rahiplerle diyalogu ve halkın dini öğrenmesi için yaptıkları anlatılır. İkinci alt başlıkta Uygurca'nın genel özellikleri verilirken, üçüncü alt başlık "Uygur Edebiyatı"na ayrılmıştır. Uygurların ilk yazılı kaynakları hakkında

* Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara/TÜRKİYE.
sunaesen@hotmail.com

bilgi verilmiş; onların yerleşik hayata nasıl geçtiklerine, yeni dini nasıl kabul ettiklerine değinilmiştir. Bir alt başlık açarak Manihaist Uygur Edebiyatı'na dair bilgiler de aktarılmıştır. "Uygur Sanatı" adlı dördüncü bölümde, "Manihaist Uygur Sanatı" ayrı bir başlık altında işlenmiştir. Runik, Mani, Soğd, Brahmi, Tibet yazılarının anlatıldığı beşinci bölüm "Uygur Metinlerinin Yazısı" başlığını taşımaktadır. Uygurlar ve Soğdların Manihaizm ile tanıştıktan sonra yakın ilişkilerde bulduklarına yer verildiği "Uygurlar ve Soğdlar" başlığı altında Uygurca - Soğdca ilişkisine de ayrıca temas edilmiştir. "Mani ve Manihaizm" adlı yedinci başlıkta ise Manihaizmin, Mani tarafından kurulduğundan, dininin evrensel nitelik taşıdığından, Mani'nin kim olduğundan bahsedilmiş; dinin sembolleri (ışık, karanlık vb.) ve zerdüştlük ile bağlantısına yer verilmiştir. "Manihaizm Üzerine Daha Önce Yapılan Başlıca Çalışmalar" da bu bölümde anlatılmıştır.

Eserin ikinci bölümünde, Huastuanift ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra metin ve çeviri kısımlarına geçilmiştir.

Metin kısmında eserin transkripsiyonu verilmiştir. Her bölümün başında numara vardır. Bu bölümlerde dini bilgi, uyulması gereken kurallar ve pişmanlıklar doğrultusunda yapılan tövbeler anlatılmıştır.

Çeviri kısmında metnin Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır. Böğü Kağan günahlarından dolayı af dilemektedir. Şeytana inandıkları, rahiplere inanmadıkları için pişmanlığını sergiler ve tövbe eder.

Sırasıyla Berlin, Londra, St. Petersburg nüshalarının harf çevirileri de verilmiştir. Bu bölümden sonra "Açıklamalar" başlığı altında metindeki kelimelere dair notlar düşülmüş, bazı kelimelerin özel durumlarına değinilmiştir.

Eser; Dizin ve Kaynaklar bölümlerinin ardından nüshaların fragmanlarının fotoğraflarının bulunduğu Ekler bölümüyle son bulmuştur.